

Mr. Jovan Stojanović

Stručni savjetnik za pravna pitanja u Općini Srebrenik

ZASNIVANJE ZALOŽNOG PRAVA NA POKRETNIM STVARIMA (RUČNA ZALOGA) U BIH

Sažetak

Založno pravo je grana stvarnog prava, stvarno pravo na tuđoj stvari na osnovu koga (založni) povjerilac može, u slučaju kada dužnik ne ispuni svoju obavezu, da naplati svoje potraživanje i to iz vrijednosti založene stvari prije ostalih povjerilaca i to bez obzira na to kod koga se stvar nalazi. Založno pravo na pokretnim stvarima se stiče na osnovu: pravnog posla, sudske odluke i zakona. Pravno gledajući, to je obezbjeđenje jednog obligacionog prava stvarnim pravom. Dakle, založno pravo se uopšte ne može konstituisati samo za sebe zbog toga što mu uvijek prethodi neki obligacioni odnos.

Postoje dvije vrste zaloge i to ručna zaloga i hipoteka. Ručna zaloga je zaloga pokretne stvari, a hipoteka je založno pravo na nekretnini. U BiH založno pravo čini jednu složenu granu prava koja u sebi sadrži različite odnose kod kojih se s jedne strane nalazi povjerilac, a sa druge založni dužnik, ali je moguće da pored založnog dužnika budu i ostala treća lica. Temeljna prava i dužnika i povjerioca su složena i sastoje se kako iz prava tako i iz obaveza. U pravnom sistemu BiH postoje sljedeće vrste založnog prava i to prema prirodi predmeta, prema samom načinu nastanka, dobrovoljno založno pravo, sudsko založno pravo i zakonsko založno pravo.

Metodologija korištena prilikom izrade ovog rada zasnivala se na normativnom, uporedno-pravnom, socijološkom, komparativnom i dogmatskom metodom. Pravo na iznalaženje zakonskih rješenja vezano za što sigurnije obezbjeđenje kako povjerioca tako i dužnika, usavršavanje založnog prava kao instituta radi što boljeg poboljšanja razvoja privrede i protoka kapitala, skraćivanje rokova u sudskom izvršnom postupku.

Ključne riječi: Pravo na zalogu pokretnih stvari, registar zaloge, prava i obaveze zalogodavca i zalogoprimca, ostvarivanje prava i zaštita prava i pravnih interesa fizičkih i pravnih lica.

TAKING SECURITY OVER MOVABLE PROPERTY (PLEDGE) IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract

A lien is a branch of the actual law. It's a real right on the matter on the basis of which the creditor may, in case the borrower fails to meet its obligations, to claim and collect his claim from the value of mortgage-backed securities things before other creditors, and regardless of whom the thing is. Lien on movable property is acquired on the basis of: legal work, court decisions and laws.

Legally speaking, it is the provision of one contract law with property law. Thus, the lien is generally not constituted in itself because it is always preceded by a bonded relationship. There are two types of pledge, including: movable property and mortgage (a lien on the property).

In Bosnia and Herzegovina, lien makes a complex branch of law which contains a variety of relationships in which one side is a creditor and the other side is a mortgage borrower, but it is possible that in addition to the pledgor there is the third person. Fundamental rights of the debtor and the creditor are complex and consist of both the rights and the obligations.

The legal system of Bosnia and Herzegovina are the following types of lien, including: the nature of the subject, according to the mode of origin, voluntarily lien, judicial lien and statutory lien.

The methodology used in the preparation of this work was based on normative, comparative legal, sociological, comparative and dogmatic method. Right to finding legal solutions is related to the safe provision to the creditor and the debtor, training lien as institutes for better improvement of economic development and the flow of capital, shortening time limits in judicial enforcement proceedings.

Key words: Lien of personal property, pledge registry, the rights and obligations of the pledgor and pledgee, the rights and protection of rights and legal interests of individuals and legal entities.

UVOD

Kako u svim zemljama, tako i u republikama bivše Jugoslavije konkretnije u BiH, novčani promet je krvotok moderne odnosno savremene privrede, stoga i osiguranje ispunjenja obaveze dužnika ima poseban značaj u funkcionisanju robno-novčano prometa. Opšte poznato je da postoje različiti oblici osiguranja kako vlastite tako i tuđe obaveze. S aspekta sigurnosti oblika osiguranja novčanog potraživanja najpouzdanije je stvarno-pravno obezbjeđenje duga putem založnog prava. Gledajući na evropsku praksu ova ustanova je stara preko 2000 godina, dok je kod nas gotovo pa zaboravljena, mada posljednjih godina doživljava procvat. U savremenoj praksi sve se češće koriste novčani krediti i oni se sve više i više osiguravaju založnim pravom-hipotekom, a u posljednje vrijeme i založnim pravom na pokretnim stvarima.

Hipoteka je založno pravo na nepokretnostima na osnovu kojih hipotekarni povjerilac može tražiti namirenje svoga potraživanja upravo iz hipotekarne-založene stvari, ali samo ako to potraživanje ne bude isplaćeno u roku, ali ipak stvar koja je založena odnosno koja je predmet hipoteke ostaje u svojini dužnika. Prednost založnog povjerioca je u tome što on stiče pravo prije svih ostalih poverilaca istog dužnika da se namiri iz vrijednosti založene stvari ili prava i kada je založena stvar ili pravo prešlo u imovinu trećeg lica. Hipoteka je akcesorno pravo i predstavlja jednu vrstu stvarno-pravnog obezbjeđenja duga za razliku od jemstva.

Založno pravo na pokretnim stvarima (ručna zaloga) je zaloga pokretne stvari i ona se predaje povjeriocu, čime se zaloga i zasniva. Osnovna uloga zaloga jeste da omogući stvarno¹ osiguranje potraživanja i namirenje povjerioca iz vrijednosti zaloga ako osigurano potraživanje ne bude namireno do dospelosti.

1. Načela založnog prava

Slobodno možemo konstatovati da postoje pravila (načela) koja se primjenjuju na sve vrste založnog prava pa tako i na založno pravo BiH. Ta načela su: načelo akcesornosti, načelo oficijelnosti, načelo specijalnosti i načelo nedjeljivosti.

---

¹ Mora biti stvarno obezbjeđenje radi ostvarivanja finansijsko-pravne sigurnosti.

1.1. Načelo akcesornosti dozvoljava određene izuzetke, kao u članu 471. Zakona o obligacionim odnosima, koji propisuje da se zaloga može dati kako buduća tako i uslovna obaveza. Takođe, odstupanje od načela akcesornosti evidentno je u slučaju zastarjelosti i potraživanja. Primjera radi, nastupanjem roka zastarjelosti prema opštim pravlima, povjerilac se ne može namiriti iz imovinske mase dužnika prinudnim putem, ali ukoliko je potraživanje obezbijeđeno ručnom zalogom ili hipotekom, tada se povjerilac može namiriti iz vrijednosti založene stvari, ako istu drži u posjedu i ako je njegovo pravo upisano u javne knjige. Ukoliko se desi da založno pravo koje služi za obezbjeđenje potraživanja iz ništavog pravnog posla, tada se ono ne može ostvariti.

Uspostavljeno založno pravo prestaje: prestankom obaveze, prenosom osiguranog potraživanja, istekom roka, ispunjavanjem raskidnog uslova, odricanjem, propašću založene stvari, prenovom „član 295. stav 2, član 350. stav 2, član 966. član 967. ZOO“.

1.2. Načelo oficijelnosti ne daje potpunu slobodu založnom povjeriocu da on može sam namiriti svoje potraživanje iz založene stvari ili prava. Ovo načelo upravo usmjerava založnog povjerioca na koji način može namiriti svoje potraživanje. Kada dužnik ne isplati dug u roku dospelosti, tada založni povjerilac može zahtijevati od suda odluku da stvar proda na javnoj prodaji ili po tekućoj cijeni ako stvar ima berzansku ili tržišnu cijenu.

Ovo načelo štiti interese dužnika od prodaje, čak i kada založni povjerilac stvar ima u svojini, a to iz razloga da založni povjerilac ne proda založenu stvar u bescijenje ispod tržišne vrijednosti ili pak izigravanjem simulativnim cijenama. Što se tiče ugovornih odredaba o zalozi, o sticanju prava vlasništva na stvari ili da će se od strane povjerioca prodati založena stvar po unaprijed utvrđenoj cijeni (član 973. stav 1 ZOO) ako njegovo potraživanje ne bude namireno po dospelosti, takva ugovorna odredba je ništavna.

Može se desiti da su se zalogodavac i zalogoprimac sporazumjeli da zalogoprimac radi namirenja tražbine može prodati stvar po određenoj cijeni ili je po toj cijeni može zadržati za sebe (*datio in solutum*), ali je to suprotno načelu jednake vrijednosti davanja i u takvom slučaju oštećena strana može pobijati takve klauzule navedene u ugovoru i to zbog zelenaštva.

Kada se radi o našem pravnom sistemu neprimjenjiva je le commisoria što znači, neodopuštene su ugovorne odredbe da u slučaju neizmirenja dugovanja o roku dospjelosti od strane založnog dužnika da založena stvar može preći u svojinu založnog povjerioca.

1.3. Interesantno je da **načelo specijalnosti** upućuje na dva pravila u primjeni i to:

- a) Založno pravo se može zasnovati samo na određenoj pokretnoj i nepokretnoj stvari (član 966. ZOO i član 63 stav 1 i 2 ZSPO) - ne može se zasnovati hipoteka na cijeloj imovini zalogodavca
- b) Založnim pravom se osigurava određeno potraživanje (966 ZOO i član 63 stav ZOSP).

Založno pravo se upisuje u javne knjige i to: osnov, po pravilu tačan iznos, a ako je to moguće odrediti i maksimalan iznos, glavnica sa ugovorenim kamatama, čime bi se ispunilo i načelo potpunosti i pouzdanosti. Ovo načelo je daleko izraženije kod zasnivanja hipoteke, nego kod založnog prava na pokretnim stvarima.

1.4. Ovo načelo takođe karakterišu dva pravila:

- a) Zaloga se zasniva radi osiguranja potraživanja u cjelini.
- b) Predmet založnog prava je cijela stvar i ono je izričito propisano za hipoteku.

Kada su u pitanju prava založnog povjerioca, neophodno je naglasiti da založni povjerilac zadržava založno pravo na stvar u cjelini bez obzira što je založni dužnik jednim dijelom izmirio obavezu. Dakle, založno pravo ne prestaje dok postoji i najmanji dio porraživanja. Ukoliko se desi da je hipoteka uknjižena na više zemljišno-knjižnih tijela ona ostaje sve do isplate posljednje rate duga. Može se desiti da nastupi dioba, i tada založno pravo ostaje i opterećuje sve dijelove stvar. Takođe, nema smetnji da suvlasnik hipotekarno založi svoj suvlasnički dio zbog toga što ga zakon ovlašćuje da njime raspoláže bez saglasnosti ostalih suvlasnika.

2. Predmet ručne zaloge

Da bi uopšte nastalo založno pravo na pokretnim stvarima neophodno je prvenstveno konstatovati šta može biti predmet ručne zaloge, šta objekt

zalaganja mora imati, da li se može založiti buduća stvar i prava² i obaveze zalagodavca i zalogoprimca.

Svaka pokretna stvar koja se nalazi u prometu i koja ima imovinsku vrijednost može biti predmet ručne zaloge.³ Konkretnije rečeno, predmet ručne zaloge može biti svaka stvar koja ima imovinsku⁴ vrijednost i koja se može trajno čuvati, ali da to čuvanje bude bez opasnosti po egzistenciju stvari što znači da to mogu da budu i one stvari koje su potrošne i zamjenjive ako imaju trajniju vrijednost. Smatram da je ovdje u potpunosti opravdano mišljenje dr. Lazara Markovića da „svaka stvar koja po svojim osobinama može da posluži onom cilju koji se zalogom može da postigne može biti predmet zaloge Drugim riječima, predmetom zaloge može biti svaka stvar koja ima imovinsku vrijednost i koja dopušta trajno čuvanje bez opasnosti za egzistenciju stvari, a to mogu biti potrošne i zamjenjive ako imaju trajnu vrijednost“.⁵

Ono što je veoma bitno napomenuti, a što je i razumljivo da se radi i o sadašnjim stvarima, kao i to da buduće stvari ne mogu biti predmet založnog prava, gledajući svrhu založnog prava- što znači namirenje iz vrijednosti zaloga.⁶ Kada se radi o suvlasničkim dijelovima stvari, tada založni povjerilac ima suposjed zajedno sa ostalim suvlasnicima⁷ suvlasnički dio se tretira kao mogući samostalni objekt prava vlasništva. Različita su mišljenja i različita rješenja u pogledu toga, pa tako je prema jednim dozvoljeno konstituisanje u založnom pravu udjela suvlasnika pokretnih stvari. Međutim, to drugi eksplicitno zabranjuju. U dosadašnjem zakonodavstvu nismo naišli na konkretne odredbe, ali smo mišljenja da nema nikakvog uporišta da se

---

² U teoriji se sreću dva shvatanja o pravnoj prirodi prava koja mogu biti predmet zaloga. Prema prvom, založno pravo na bestjelesnim stvarima je pravo na dug. Dug je u tom slučaju predmet, objekat založnog prava, a samo pravo je zaštićeno hipotekarnom tužbom. Prema drugom shvatanju pravo založnog povjerioca se sastoji u mogućnosti da zahtijeva od dužnika isplatu duga. Ovdje je riječ o ograničenoj cesiji, ali cesiji na tužbu koju može da upotrijebi založni povjerilac protiv dužnikovog dužnika po dospelosti primarne obaveze. Opširnije: Egers Dorfer, A., Predavanja o pandektama, Zagreb, 1915., str. 327.

³ O tome detaljnije: Z. Rašović, Založno pravo na pokretnim stvarima Podgorica 1992. str. 189.

⁴ Pravna enciklopedija, Tom 2... str. 1442.

⁵ Detaljnije: Marković, L., Građansko pravo, Narodna samouprava, Beograd, 1972. str. 559.

⁶ Izuzetak postoji samo kod plodova. ovo spor postaje gledajući na pravnu prirodu toga prava, ali je ipka prihvaćemo mišljenje da je to pravo na matičnoj stvari uz ograničeno pravo namirenja samo iz budućih plodova- vidjeti Č. Rajačić, op. cit., strana 291

⁷ O. Stanković i M. Orlić, op. cit., str. 375.

ovakvo zalaganje ne dozvoli. Smatram da ovdje treba ispoštovati isključivo volju povjerioca da li će ovaj zalog prihvatiti ili ne.

U većini slučajeva se u zalogu daju individualno određene⁸ i nepotrošne stvari, ako je stvar određena po rodu, neophodno je da se individualizuje.⁹ Kada je u pitanju sudska praksa predmet založnog prava može biti i novac, a smatram da je to razumljivo i opravdano sa zakonskog aspekta iz razloga što predmet zaloge može biti određena suma novca ili da se iz novčane mase izdvoji određeni dio novca iz te sume.¹⁰ Isto tako, kada je u pitanju strana valuta kao generična stvar ona može biti predmet založnog prava. Ovo iz razloga što po prestanku založnog prava, založni dužnik može tražiti da mu založni povjerilac vrati iznos strane valute koju je predao na ime zalogu. Takođe, ugovaranje strane valute kao predmeta zaloge nije u suprotnosti sa odredbama člana 96 i 98 stava 1 ZOO, a stranu valutu otkupljuje ovlaštena banka u izvršnom postupku.¹¹

Najbitnije je da založena stvar ima prometnu vrijednost, da bi se postigao poslovni cilj (kauza), to jest svrha založnog prava, u protivnom založni povjerilac ne bi mogao realizovati svoje potraživanje. Onda je sasvim razumljivo da predmeti koji imaju tzv. afekcionu vrijednost ne bi mogli biti objekt zaloge.

Dakle, neophodno je odrediti osnovnu funkciju zaloge, te kada se ona odredi, onda je lako odrediti i koji objekti mogu izvršiti ovu funkciju. Pošto je ključna funkcija dobijanje namirenja založnih povjerilaca, logično je da se dobra koja povjeriocu ne mogu da pruže namirenje isključuju iz predmeta založnog prava. Smatram da je ovo dobro objasnio dr. Zoran Rašović te se mogu izvući dva zaključka: 1. stvar koja nema tu imovinsku vrijednost i ne

---

⁸ Pored toga što je moguće založiti generičke stvari koje se individualizuju posebnim odvajanjem iz postojeće vrste, moguće je založiti odnosno predmetom ručne zaloge može biti i neka zajednička stvar uzeta u cjelini, kao što je određena biblioteka, stablo, stoke i sl. analogno, B. Vizner, Komentar Zakona o osnovnim vlasničko pravnim odnosima...strana 381.

⁹ A. Gams, Osnovi stvarnog prava, Beograd, 1974., str. 185. O zalaganju zbirnih stvari vidjeti: Z. Rašović, Založno pravo na pokretnim stvarima..., str. 150-155.

¹⁰ Presuda Saveznog suda Gzs/32/74 od 11.08.1974, B. Vizner, Komentar Zakona o osnovnim vlasničko pravnim odnosima, str. 382.

¹¹ Vrhovni sud SR BiH, rev. 756/87 od 18.02. 1988. Bilten sudske prakse Vrhovnog suda BiH, br. 2/88 Odluka br. 32.

može ispuniti tu osnovnu funkciju i 2. ne može biti nešto zalog što je po sili zakonskih odredbi nerazdvojivo od ličnosti dužnika.¹²

2.1. Zaloga buduće stvari

Opšte poznato je da načelo određenosti opterećenog dobra je jedno od osnovnih principa u založnom pravu.¹³ Međutim, takođe je individualizacija predmeta obezbijedena u smislu preciznosti, često nepraktična tako da je načelo preciznosti u mnogim sistemima skoro neprimjenjivo, a u nekim je gotovo pa potpuno napušteno.¹⁴

Onda ćemo nastojati da odgonetnemo u kojoj mjeri je princip specijalnosti uopšte moguće ispoštovati. Obzirom da opterećeno dobro trpi izvjesne promjene, te promjene mogu biti prirodne, ili pak mogu nastati kao rezultat aktivnosti zalagodavca. Uvijek ugovorne strane prećutno pristaju na određeni nivo aleatornosti. Može se desiti da predmet zaloge slučajno propadne. Tada povjerilac nema pravo na novi, ali je vrlo moguće da se desi i obrnuti ishod kao što su veća ulaganja u odnosu na troškove amortizacije i tada dolazi do uvećanja vrijednosti same stvari. Tada će se desiti da po principu ekstenzivnosti zaloge založno pravo obuhvati i novonastalu vrijednost i to bez obzira na to što u trenutku zaključenja ugovora nije pripadala zalagodavcu.¹⁵

Vrlo često se dešava da zalog neke stvari obuhvata njene sastavne dijelove i pripatke.¹⁶ U ovom slučaju bi važilo pravilo *accessorium security principalis*, ali može se desiti i to da je odnos pripadaka i glavne stvari

---

¹² Z. Rašović, *Založno pravo na pokretnim stvarima...* str. 141.

¹³ Opšte poznato je da kao zaloge služe pojedinačni predmeti. Nije dopuštena generalna zaloga na ukupnoj pokretnoj imovini dužnika, niti založno pravo na zbiru stvari. Baur, F.-Baur.,- Šturner, R., *Sachenrecht*, str. 673. O zabrani generalnog zalaganja u franc. pravu Simler. Ph.-Delebeque Ph. Droin civil, les , suretes la publicite fonciere, str. 312

¹⁴ Wood, Ph., *Comparative Law of security and quarantees* str. 6., „Englesko pravo ne poznaje načelo specijalnosti kao njemačko pravo, tako da se opterećeno dobro definiše prilično široko.“ Goode, R., *secured credit and insolvents under english Law*, rabels, 1980., str. 686.

¹⁵ Može se desiti da zalog bude ugovoren na duže vrijeme opterećeno dobro, po pravilu, upotrebom gubi na vrijednosti, s druge strane na dužnika se očekuje da ulaže u njegovo održavanje. Više o odnosu „input-a“ i „output-a“ Van go, Minh, *getting the question riehton Floating lines and security zed assec*, 19 „yalle jurnal on regulation“ 85, winter 2002., str. 101.

¹⁶ Profesor Baur smatra da, za razliku od hipoteke, zalog pokretne stvari ne obuhvata i njene pripatke. Baur, F.- Baur J.- Sturner, R *Sochen-recht*, str. 676.

ustanovljen kasnije po nastanku založnog prava. Prihvatiti ovu vezu kao da je ona nastala u momentu konstituisanja garancije ne bi bilo korektno. Bila bi to neodrživa fikcija. Smatram da bi bilo pogrešno pretpostavljati da je zalagodavac od samog početka htio da založi sve kasnije pripatke.

Nesporno je da se ovom pitanju može pristupiti i na drugi način. Ako bi usvojili definiciju po kojoj pripadak obuhvata nepotpuno inkorporisane dijelove koji se mogu odvojiti bez oštećenja, kao i one koji su fizički samostalni, ali funkcionalno povezani sa glavnom stvari i po tom, takvo pojmovno određenje pripatka staviti u kontekst registrovane zaloge, onda nam ukazuje na to da izrečena izjava volje nije neophodna, novi pripadak potpada pod isti pravni režim samim dovođenjem u funkcionalnu vezu sa glavnom stvari. Ugradnja novog akumulatora umjesto starog povlači primjenu pravila o realnoj subrogaciji (subrogatum sapit natura subrogati). Čini se da je posebna izjava volje sasvim dovoljna. Naravno da bi dužnik prije prinudnog namirenja mogao odvojiti učinjenja poboljšanja (osim ako u ugovoru nije isključena ova mogućnost).¹⁷

Ukoliko bi se raskinula veza sa glavnom stvari, prestalo bi i založno pravo. Kod klasične zaloge, opterećeno dobro je u rukama povjerioca. Povjerilac ima pravo da ubire plodove sa založene stvari, ali ima i obavezu da njenu vrijednost uračuna u otplatu duga.¹⁸ Kod registrovane zaloge dužnik ostaje u posjedu stvari. takođe je situacija potpuno drugačija kada predmet založene stvari daje plodove. U toj situaciji je takođe zalagodavac ovlašten da ubire plodove, mada se ugovorom može predvidjeti i drugačije.¹⁹ Ovo se misli na plodove do trenutka odvajanja, ali se može ugovoriti i posebno založno pravo na plodovima.

Savremeno založno pravo zasnovano na bezdržavinskoj zalozi, po pravilu, dopušta dužniku da raspolaže predmetom zaloge. Pravo obezbjeđenja se sve više i više razvijalo, tako da je predmet zaloge mogla biti samo stvar koja postoji u trenutku zaključenja ugovora.²⁰

---

¹⁷ Zalagodavac će nead zalog male vrijednosti ili nekih specifičnih osobina pripatka biti otpuno nezainterosovan za njegovo odvajanje, osobito ako su prateći troškovi, veći od moguće koristi.

¹⁸ član 178., OIZ.

¹⁹ Član 21 ZOZP.

²⁰ Član 866. OIZ, „ali dok god zaloga u tvoje ruke ne dođe, dug ti još nije zalogom zajamčen“.

Međutim, napuštanje koncepcije realnih ugovora u ZOO otklonjene su smetnje da ugovor o zalogu bude zaključen u pogledu buduće stvari, s tim da založno pravo kao pravo erga omnes nastaje tek kada stvar bude predata povjeriocu. U engleskom pravu je omogućeno priznanje buduće imovine onog trenutka kada je priznata klauzula o naknadno stečenoj imovini „after acquired propertum clause“ (u odluci Holrodou, Marshall), ali dužnik ni dalje nije imao pravo otuđiti predmet zaloge bez dozvole povjerioca.

ZOZP je regulisao, odnosno usvojio rješnje po kome se upisom u registar mogu založiti stvari koje će zalagodavac pribaviti u budućnosti, s tim što u tom slučaju založno pravo nastaje tek kada zalagodavac stekne pravo svojine na predmetu zaloge.²¹

3. Bezdržavinska zaloga na pokretnim stvarima u BiH

Potrebno je naglasiti da u praksi ne postoji takvo sredstvo obezbjeđenja koje bi zadovoljno, riješilo sve probleme na obostrano zadovoljstvo, a koji se tiču sigurnosti i povjerilaca i dužnika kao i sigurnosti trećih lica. Uglavnom, kad se tiče bezdržavinske zaloge na pokretnim stvarima u BiH u posljednje vrijeme su rađeni projekti pravne reforme, a u cilju tehničke pomoći BiH, radi podsticanja i unaprjeđenja privatnog sektora. Takav jedan projekat je počeo sa radom 1997. godine, a to je USAID-ov projekat pravne reforme, koji je uz postojeće zakonodavstvo zaključio da je neophodno donijeti propis o registrovanim zalagama koji bi imao veliki doprinos u tržišnoj ekonomiji, a samim tim bi se omogućilo da mala preduzeća dobiju povoljne kredite za kupovinu nove opreme i tehnologije tako što bi mogla dati u zalog cijelo preduzeće ili dio preduzeća.

Na bazi ovog USAID-ovog projekta održane su mnoge pripreme Parlamentarne skupštine BiH, pa je nakon mnogo takvih priprema održana sjednica Predstavničkog doma 04.05.2004. kao i sjednica Doma naroda 21. 05. 2004. godine te je usvojen okvirni zakon o zalagama (Okvirni zakon). Bitno je napomenuti da je ovaj zakon sa sličnim zakonima već ranije donesen u entitetima i Brčko Distriktu BiH i oni su već predstavljali novinu u našem

---

²¹ Član 13 ZOZP. prema MZOB, Zaloga može obuhvatiti stvari i prava koje još ne pripadaju zalagodavcu bilo zbog toga što nisu ni nastale, bilo zbog toga što imaju nekog drugog za titulara. U takvoj situaciji zaloga kao stvarno pravo ne postoji dok opterećeno dobro ne pripadne zalagodavcu, ali ako se to desi, smatra se da je zaloga postojala od samog početka (član 5.8, i 5.9. MZOP).

pravnom poretku. Te novine se ogledaju u tome što se na bh tržištu radne snage, kapitala, robe i usluga utvrđuju osnove založnog prava i vođenje zaloge.

Najvažnije odredbe toga zakona upućuju na jasno definisanje zaloge i jasno tumače izraze kroz precizno navođenje odredbi zakona. Takođe, precizira se da postoje 3 glavne vrste prava na koje se ovaj zakon primjenjuje: zalog, posebno vlasničko pravo i srodno pravo. Osim toga, ovaj zakon govori i o stranama, kao i ranije stečenim pravima. Prednost ovog zakona je u tome što kreditor, onaj koji daje kredit, zna, prije donošenja odluke u vezi sa davanjem kredita prilikom provjere u registru relevantnu informaciju na osnovu koje donosi odluku u vezi sa davanjem kredita.

Međutim, može lako da se desi da dođe do konfuzije i dosta problema u vezi sa terminima i definicijama, jer oni nisu u skladu sa pozitivnim pravnim propisima, tradicijom i praksom na ovim prostorima. Stoga sam mišljenja da prilikom izrade ovog zakona trebalo bi biti obazriviji i o tome voditi više računa, te smatram da izrada ovakvog zakona svakako predstavlja jedan od njegovih bitnih nedostataka. Upravo je to potvrda ove tvrdnje iz prethodnog pisanja, da kod uspostavljanja bezdržavinske zaloge ne može apriori primijeniti pravila iz stranih prava na domaće zakonodavstvo već pravila o ovom institutu treba donositi u skladu sa pravilima poslovanja domaćeg pravno-ekonomskog prometa. samo u tom slučaju može se računati na sve privilegije koje bezdržavinska zaloga može da pruži.

To dalje znači da je potrebno usaglašavati domaći pravni sistem sa modernim pravima u svijetu, ali takođe voditi računa da se ne vrši kritička percepcija tuđih pravnih rješenja koja se ne bi mogla uklopiti u naše pravo. Takođe je neophodno voditi računa da stručna terminologija bude zastupljena u zakonima, ali je i vrlo bitno da tekst bude razumljiv za sve one radi kojih je ovakav zakon donesen, da se ne moraju angažovati posebni pravni stručnjaci. Takođe je bitno napomenuti da se zalog može zasnovati i na stvari u svojini stvarnog dužnika, kao i na stvari na kojoj će on steći pravo svojine tek nakon zaključenja ugovora o zalogu. Ovo pravilo je veoma bitno da bi došlo do pravilnog funkcionisanja modernog sistema osiguranog pozraživljanja, npr. kada je u pitanju trgovina, bilo bi opterećenje, a i neracionalno da trgovac kada nabavlja nove zalihe, svaki put zahtijeva zaključenje novog ugovora o zalogu. To bi u konkretnom slučaju značilo da se dužniku na ovakav način dozvoljava zalaganje naknadno nabavljene stvari. Opravdano je i logično da

će zalog proizvoditi pravne posljedice onog trenutka kada dužnik postane i vlasnik te stvari.

ZAKLJUČAK

Uzevši u obzir sve naprijed navedeno, možemo konstatovati da je založno pravo grana stvarnog prava, da je pravo zaloge (založno pravo) stvarno pravo na tuđoj stvari na osnovu koga založni povjerilac može u slučaju kada dužnik ne ispuni svoju obavezu, da naplati svoje potraživanje i to iz vrijednosti založene stvari prije ostalih povjerilaca i to bez obzira na to kod koga se stvar nalazi. Pravno gledajući, to je obezbjeđenje jednog obligacionog prava stvarnim pravom. Dakle, založno pravo se uopšte ne može konstituisati samo za sebe zbog toga što mu uvijek prethodi neki obligacioni odnos. Takođe se može zaključiti da postoje dvije vrste zaloge i to ručna zaloga i hipoteka. Osim toga, sa sigurnošću možemo tvrditi da je založno pravo stvarno pravo a tuđem objektu, a da je hipoteka založno pravo na nekretnini. Ručna zaloga je zaloga pokretne stvari i ona se predaje povjeriocu, čime se zaloga i zasniva. Gledajući sa aspekta postanka zaloge, ona može da bude ugovorna (zasniva se na osnovu ugovora), sudska (na osnovu sudske odluke i izvršenja) i zakonska (zasniva se na samom zakonu). Kada posmatramo založno pravo, možemo reći da je ono slično jemstvu, ali uprkos toj sličnosti, postoje i razlike u tome što je jemstvo lično obezbjeđenje na osnovu koga jemac mora da plati dug ako to dužnik ne učini iz bilo kojih razloga u roku. Bitno je napomenuti da se na pravo zaloge na pokretnim stvarima i pravima primjenjuju odredbe o zalozi sadržane u Zakonu o obligacionim odnosima. Osim toga, zaloga je akcesorno pravo. Kada je u pitanju založno pravo na pokretnim stvarima, jasno treba naglasiti da je cilj ovog prava obezbjeđenje namirenja povjeriočeve tražbine i to upravo iz predmeta zaloge i to bez obzira na ostalu dužnikovu imovinu iz koje se on može namiriti.

Specifičnost ručne zaloge je u tome što zalagodavac u većini slučajeva predaje založenu stvar u ruke založnom povjeriocu za obezbjeđenje njegove tražbine. Osnov za način sticanja založnog prava na pokretnim stvarima je ugovor. Takav ugovor je konsenzualan i naplatan, a nastaje saglasnošću volja ugovornih strana o bitnim elementima. Pored postojanja ugovora, potrebna je i predaja stvari. Ugovor predstavlja pravnu osnovu, a način sticanja je predaja pokretne stvari. Ukoliko ne dođe do dobrovoljne

predaje stvari, predaja može biti izvršena i pisilno. Predaja može biti fizička, simbolična i fiktivna, a smatra se izvršenom kada to proizilazi iz konkretne okolnosti. Najčešće je zastupljena fizička predaja (*traditio vera*), predaja stvari iz ruke u ruku. Fiktivna predaja vrši se na osnovu samog pravnog posla pri čemu se simulira da je izvršena predaja. Vrlo bitna osobina založnog prava je što nije neophodno da je pokretna stvar predata u zalog zalogoprimcu, već je dovoljno da se ona ne nalazi više u rukama zalogodavca.

LITERATURA

Arandelović D., *Obligaciono (tražbeno) pravo*, Beograd, 1934.

Babić J., *Leksikon obligacionog prava*, Beograd, 1977.

Biscardi A., *La dottrina dell obligatio rei*, Milano, 1991.

Blagojević B., *Veliki pravni priručnik Jugoslovenski pravni sistem-2*, Beograd, 1977.

Boras M., *Rimsko pravo*, Zagreb, 1980

Bujuklić Ž., *Rimsko privatno pravo*, Beograd, 2012.

Bukljaš I., Vizne B., *Komentar zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, 4. Knjiga, Zagreb, 1979.

Dmičić M., *Stvarno pravo na tuđoj stvari*, ZIPS br. 870/2000

Đorđević S., Stanković V., *Obligaciono pravo, opšti dio*, Beograd 1974.

Klepić D., *Praktikum za primjenu hipoteke i ručne zaloge*, Beograd, 1996.

Loza B., *obligaciono pravo, posebni dio*, Sarajevo 1971.

Rašović Z., *Založno pravo na pokretnim stvarima*, Podgorica 1992.